

Kunnskapsdepartementet
Forskningsavdelingen
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Oslo, 19.10.2011
Deres ref.: 201102591, Vår ref.: 11/1015
Saksbehandler: Torbjørn Hægeland
Forskningsavdelingen

Høring - Fagerbergutvalgets utredning NOU 2011:6 Et åpnere forskningssystem

Vi viser til brev av 30. mai 2011 der vi inviteres til å komme med merknader til Fagerbergutvalgets utvalgets utredning (NOU 2011:6 *Et åpnere forskningssystem*).

Utvalget ble bedt om å forbedre grunnlaget for vurderinger av status for overordnede forskningspolitiske målsettinger, om det er godt samsvar mellom ressursbruk og resultater, og om de forskningspolitiske virkemidlene er godt utformet og effektive. Utvalget ble også bedt om å foreslå endringer som fører til høyest mulig samfunnsøkonomisk nytte av offentlig finansiert forskning.

Et sentralt forslag i utredningen er å etablere et såkalt forskningsbarometer, som skal være et verktøy til hjelp i vurderingen av tilstanden i norsk forskning. Barometeret skal kunne benyttes i sammenligninger av forskningen i Norge og andre land, og i sammenligning mellom institusjoner i Norge. Utvalget skriver at forskningsbarometeret skal være et verktøy på alle nivåer i forskningssystemet, blant annet skal det bidra til bedre mål- og resultatstyring. Samtidig skriver utvalget at "fra et styringsmessig ståsted er det viktig at barometeret brukes til læring og utvikling på ulike nivåer, ikke som et kontrolltiltak."

Selv om det kan innvendes at forskningsvirksomheten ved et universitet eller høyskole er så kompleks og mangslungen at den ikke fullt ut kan beskrives gjennom et begrenset sett med indikatorer, vil en systematisk og regelmessig sammenstilling av forskningsproduksjon og ressursinnsats gi relevant informasjon om utviklingen av sektoren og for prioriteringen av samfunnets ressurser på et mer overordnet plan.

Det er imidlertid viktig å være klar over de insentiveffektene etableringen av et forskningsbarometer medfører. Ofte vil bare det at en størrelse blir kvantifisert og offentliggjort føre til at aktørene endrer atferd. Dersom det i tillegg er knyttet eksplisitte eller implisitte belønninger og sanksjoner til størrelser i forskningsbarometeret, kan atferdsendringene bli enda sterkere. Slike atferdsendringer er ofte både tilsiktede og ønskelige. Imidlertid kan det også oppstå atferdsendringer som ikke er intendert. Ikke alle deler av en virksomhet er like kvantifiserbar. Dersom bare deler av virksomheten omfattes av forskningsbarometeret, kan det føre til at institusjonenes virksomhet vris i retning av de aktivitetene hvor de faktisk blir målt. Dette er etter vår mening ikke et argument mot måling generelt eller forskningsbarometeret spesielt, men det er viktig å være klar over muligheten av slike ikke-intenderte effekter. Det har implikasjoner for hvordan forskningsbarometeret blir brukt, og gjør at man skal være varsom med å knytte sterke insentiver til et sett med indikatorer som ikke dekker alle aktiviteter ved virksomheten like godt. Det medfører også at forskningsbarometeret bør suppleres med jevnlig kvalitative evalueringer, noe utvalget selv understreker.

For enkelte indikatorer som er aktuelle i et forskningsbarometer, kan institusjonene selv til en viss grad påvirke resultatet gjennom de standarder de selv setter. Et slikt eksempel er indikatorer basert på antall doktorgrader, som institusjonene selv tildeler. På samme måte kan systemet med publiseringspoeng gi insentiver for forskningsinstitusjoner til å etablere og drive tidsskrifter på fagfelt hvor de har mye forskning. Dersom det knyttes sterke insentiver til slike størrelser, kan det i noen tilfeller ha uheldige effekter. Igjen er dette ikke et argument mot måling i seg selv, men snarere en påpekning av at det er viktig med gode kontrollmekanismer.

Utvalget peker selv på utfordringer knyttet til å veie sammen ulike indikatorer i forskningsbarometeret til samlemål, og utfordringer knyttet til å lage produktivitsberegninger på bakgrunn av resultatmålene i forskningsbarometeret. Det siste skyldes at det ikke er opplagt hvordan man skal splitte ressursinnsatsen mellom ulike aktiviteter ved institusjonene, for eksempel undervisning og forskning, og at det kan være komplementariteter mellom de ulike aktivitetene. Statistisk sentralbyrå deler utvalgets generelle vurderinger på disse punktene.

Utvalget foreslår også en del større og mindre endringer i ordninger for forskningsfinansiering. Ved en eventuell gjennomføring av disse forslagene, anbefaler Statistisk sentralbyrå at det legges opp til evaluering av effekten av disse. En ambisjon om en effektevaluering har implikasjoner for hvordan endringene implementeres.

Med vennlig hilsen

Hans Henrik Scheel
administrerende direktør